

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

III. Quid sit tempus reale.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

terminata ad substantiam rei est prior actione terminata ad illum durationis modum, & actio ab hac posteriori est independents, & poterit sine ista subsistere: negabunt id huius sententiae patroni quod modo non impeto, abunde enim cum illis contendi Punct. praecedenti. Vnum est certum apud omnes, entitatem non posse de potentia Dei absoluta à duratione omni absolui, quod si oppositum ex sententia constituyente durationes superadditas inferatur, illatio ex consequentis falsitate antecedentis falsitatem euincet.

4 Similiter inquiri potest quibus rebus conveniat duratio: quae difficultas locum non habet in nostra sententia, quia cum duratio à re durante non distinguatur, necessarii debent dari tot durationes, quod entitates. In opinione admitteute durationes superadditas eodem modo de durationibus ac de praesentis philosophandum est.

5 Tandem posset inquiri, quid sit spatium imaginarium temporis. Respondeo eodem modo, ac de spatio imaginario loci, esse purum nihilum, & tantum habere esse fictitium, & chimericum, quod eisdem rationibus probandum est, quibus usus sum Controversia praecedenti, Puncto 3. contra spatium imaginarium loci.

PUNCTUM III.

Quid sit tempus reale.

1 Tempus definit Aristoteles his verbis: *Numerus motus secundum prius, & posterius*. Ut definitionem percipias, primò aduerte aliquas partes motus inter se coexistere, alias verò sibi succedere: coexistunt sibi partes motus insidentes diversis partibus mobilis, quibus in eadem mensura mouetur totum mobile: sibi succedunt partes motus, quae indiuisibiliter idem mobile secundum eandem omnino partes, seu easdem partes afficiunt. Rem clarè monstrabit exemplum: Peto ego modò Ecclesiam, dum mouentur pedes, mouentur etiam brachia, & sibi coexistunt partes motus, quae sunt in pedibus, & quae sunt in brachiis: sitamen partes respectu subiecti indiuisibiliter sumpti, siue sit diuisibile, siue indiuisibile inspiciantur, nunquam sibi poterunt coexistere. Ratio est manifesta, dum ego ab hoc loco ad Ecclesiam vsque peruenio, totum corpus, & singulae partes illius plures praesentias acquirunt, ex vi quarum correspondent toti intercedendi, quae est intra hunc locum, & intra Ecclesiam: haec praesentia diuersae diuersis actionibus producuntur, quae partes motus dicuntur: de his dicimus non posse sibi coexistere, quia praesentia illa, quae afficiunt eandem partem corporis: verbi gratia, eundem pedem, coexistere non possunt, non expelluntur enim mutò ab eodem subiecto, quod in duplici loco esse nequit: quod si praesentia quae sunt termini partium motus non possunt coexistere, neque partes motus, ex vi quarum praesentia producuntur, quae non possunt à propriis terminis separari. Itaque ex his concluditur partes motus respicientes diuersa subiecta sibi posse coexistere, quia illarum termini videlicet praesentia diuersa possunt simul afficere diuersa subiecta, quae simul tempore possunt esse in diuersis locis, partes verò motus respicientes idem subiectum coexistere non posse, quia illorum termini videlicet praesentia distincta non possunt coexistere in eodem subiecto.

2 Hanc partium successionem extrinsecam esse partibus, rectè probat Soar. disput. 50. sect. 8. ratio praesto adest: partem hanc, pono partem B, esse priorem parte C, dicit duo, partem C non existere dum existit pars B, & immediate postea existere, vtrumque extrinsecum esse parti B, sic probò: partem C non existere dum existit pars B, dicit negationem existentiae partis C coexistentem parti B: sed parti B extrinsecum est coexistere negationi partis C: ergo illi extrinsecum est non existere partem C dum illa existit. Minorem probò: cetera patent: negatio partis C adequatè distinguitur à parte B, & non est accidens illi superadditum: neque aliquo modo afficit partem B: ergo existentia huius negationis extrinseca est parti B: ergo coexistentia cum tali negatione quatenus inuoluit existentiam ipsius negationis valde extrinseca est parti B. Extrinsecum esse eidem parti B, partem C illi

immediatè succedere, facillimè probò. Pars B quae est in hoc instanti, nullo modo dependet à parte C quae nondum est: ergo siue pars C sit futura, siue non sit futura, pars B eadem omnino permanebit: ergo extrinsecum est parti B partem C illi immediatè succedere: ergo haec successio partium extrinseca est omnibus partibus. Idem argumentum fit de parte C cui extrinsecum est immediatè antea partem B praecessisse, quia sicuti pars B non dependet à parte C futura, ita pars C non dependet à parte B praeterita, & eadem esset, etiam si pars B non praeteriisset. Consequens ex his illatum, antecedens explicabit. Infero, quod si Deus vellet actiones omnes, & omnes praesentias, quas ego successiuè exerceo, & acquirò dum ab hoc loco Ecclesiam peto, in instanti producere, & me per repetitas praesentias constituere simul existentem in toto illo spatio, quod percurro ab hoc loco vsque ad Ecclesiam, dum illam successiuè peto, praesentias omnes, & actiones, ex vi quarum producuntur, quae sunt partes motus fore easdem, quas successiuè acquirerem, si nulla praesentia, neque actio productiua illius praesentiae, & actioni, ex vi cuius alia praesentia producitur coexistere, id contingit in motu calefactionis, quia absente contrario fit in instanti, & illo praesenti eadem partes motus, qui in instanti sibi coexistentes producuntur, retardantur, & successiuè fluunt, donec contrarium resistens demouetur.

Ex his facillè definitionem temporis huiusque naturam quisque noscet. Definit Aristoteles tempus: *numerus motus secundum prius, & posterius*, ut significet tempus constitui formaliter per partes, quae sibi succedunt cum ordine prioris, & posterioris, reliquae enim, quae sibi coexistunt, tantum se habent materialiter, & idemmet esse futurum tempus etiam si nulla pars motus sibi coexistere, non enim tempus maius, vel minus, breuius, aut longius, quia motus plures partes sibi coexistentes habeat, sed quia plures habet sibi succedentes, omnes enim partes motus, quae sibi coexistunt instar vnus se habent respectu motus, imò etiam plures motus sibi coexistunt, sicuti modò contingit in motibus distinctorum caelorum iuxta vulgarem sententiam, quae caelos distinctos constituit, omnes illi motus idem tempus faciunt, idem omnino futurum si vnum tantum indiuisibile caeli separatum perpetuò & successiuè moueretur. Id opportunè satis insinuat verbum illud *numerus*, sicut enim quaternarius numerus idem est formaliter, quo quatuor unitates, & quo quatuor millaria recensentur, quando quodlibet milliare fumitur collectiue & indiuisibiliter, sic idem est tempus quod includit quatuor partes motus successiuè fluentes, & quod includit quatuor millaria partium, quando quodlibet milliare dicit partes inter se coexistentes.

Secundam definitionem ab Aristotele traditam, tempus dicit pro materiali partes motus, pro formali ordinem prioris, & posterioris, per quem partes motus in ratione temporis constituuntur ex defectu cuius partes motus sibi coexistentes non diuersum tempus constituunt, quod constituerent, si talem ordinem habuissent, ex quo tota temporis diuersitas sumitur, ita vt si partes motus, quae heri praecesserunt, hodie reproducerentur, quia diuersum ordinem haberent prioris, & posterioris, diuersum tempus efficerent, vt dicebam supra, sicuti eadem materia diuersa composita constitueret, si diuersas formas substantiales reciperet.

Concludo ex dictis tempus nihil reale intrinsecum supra motum dicere, sed tantum extrinsecum. Ita P. Valsq. P. Soar. & omnes, qui durationem à re durante per aliquid intrinsecum non distinguunt. Est expressa sententia Aristotelis, quam his verbis tradit text. 100. *Prius & posterius in motu re quidem ipsa, & subiecto idem sunt quod motus, ratione verò diuersa sunt & motus sunt*. At si diceret prius & posterius nihil addit supra motum, quia eadem partes motus intrinsecè inuariatae, quae priores, & posteriores sunt, possent hunc ordinem non habere, neque sibi immediatè succedere, sed vnā existere simul existente alia. Ex quo infero temus & motum re non distinguui, quia tempus nihil aliud dicit, quàm motum & ordinem prioris, & posterioris, sed ordo non distinguitur intrinsecè à motu: ergo nihil est in tempore, quod à motu distinguatur. Haec ratio conclusionem traditam euincit, in qua minoris tantum posset probatio desiderari, quam dedimus. 2. & iterum reddo. Ante omnem durationem super

superadditam intelligitur hæc successio: ergo seclusâ omni duratione superadditâ motus habet partes succedentes, quæ formaliter tempus constituunt. Antecedens probatur: antequam pars B, durationem superadditam recipiat, intelligitur in actu primo potens illam recipere, sed non est in actu dum existit pars A, ergo est in actu primo postquam præterit pars A: ergo in illo actu primo est posterior parte A: ergo in illo actu primo habet successionem: non esse in actu primo dum existit pars A, probatur: quia partes motus localis non possunt coexistere: ergo dum existit una non potest esse alia: ergo non est in actu primo ad existendum prior. Consequentio est legitima, quia tunc est in actu primo, pars, quando potest existeret, sed tantum potest existeret quando præcessit alia: ergo tantum est in actu primo quando præcessit alia, posterior illatio firma est, quia esse posterius alio, nihil aliud est quam esse postquam aliud existit: sed pars B est in actu primo ad durationem postquam existit pars A: ergo pars B in illo actu primo est posterior parte A.

6 Ex hac doctrina deprehendes quomodo possit constare, quod docuit Aristoteles, hoc lib. videlicet tempus esse longum aut breue non autem velox aut tardum, motum autem tardum dici, & velocem, quæ videntur inter se non coherere cum tempus & motus idem sint. Rem tene: tempus dicit partes motus omnes sibi immediatè succedentes absque aliqua coexistentiâ vnius partis cum alia, illæ enim quæ sibi coexistunt perinde se habent respectu temporis, ac si essent vnica tantum pars, in hoc autem quod est immediatè partem parti succedere non potest esse maior, vel minor velocitas, sed productior, seu diuturnior successio, quæ tempus magis longum, non magis velox reddet, in motu autem annumerantur partes omnes illius, etiam si sibi coexistunt, vnde cum possint plures, & pauciores sibi coexistere vel non ita sibi immediatè succedere, potest esse motus tardior aut velocior. Quomodo autem id fiat, labor est illorum, qui sententiam Zenonis circa continui compositionem defendunt, quam omnes impugnant ex eo, quod non posset esse motus vnus velocior alio, de quo postea, dum continui compositionem examinabo.

7 Inter motus omnes præcipuè cælorum motus tempus dicitur, quia præ omnibus regularis est, & vniformis, cer-

tus, & fixus, ideo eo vtuntur homines ad alias res mensurandas, possent autem quolibet alio vt, si daretur certus, & fixus, & ita motu horologij, quia aliqualem certitudinem habet, res alias metimur, illumque tempus appellamus, dum horam elapsam esse dicimus, quia tot partes motus horologij transferunt. Sic quilibet alius motus tempus dici potest, non distinctum à tempore, quod constituit cælorum motus, quia cum hic sit perpetuus omnibus motibus coexistit, & cum illis idem tempus constituit; quia vt iam dixi motus omnes coexistentes idem tempus efficiunt, & propter hanc rationem non possunt duo tempora sibi coexistere. Tempora, seu durationes motuum sibi succedentium, quæ idem sunt, distinguuntur inter se per ordinem prioris, & posterioris, sic dies hodiernus ab hesternò distinguitur, quia hodierna dies posterior est hesternâ, quia ordo per ordinem ad ipsas partes motus inter se comparatas rectè explicatur, & necessum non est ad alias extrinsecas mensuras recurrere, sicut in durationibus rerum permanentium, quarum subiectum cum sit totum simul non potest nisi in ordine ad aliud extrinsecum dici prius, & posterius. Hac ratione durationem rei permanentis in ordine ad aliud tempus extrinsecum, quod habeat hunc ordinem prioris, & posterioris concipimus, & durationem motus per ordinem ad ipsum motum, qui ratione partium habet in se hunc ordinem prioris, & posterioris explicamus, etsi vtraque duratio rei permanentis, & motus successui essentialiter dicat ordinem prioris, & posterioris. Potest etiam hic ordo in motu successui per ordinem ad alium motum constitui, quia vnus motus alterius potest esse mensura. Sic ad motum cælorum horologij motum componimus, & huius illum mensuram constituimus. Hac ratione duratio huius motus poterit dici distingui à duratione illius, quia motus hic correspondet partibus prioribus & motus ille correspondet partibus posterioribus alius motus, rectè enim dicimus durationem motus horologij, quæ horam octauam constituit distingui à duratione motus eiusdem horologij, quæ constituit horam nonam, quia hæc partibus posterioribus, & illa partibus prioribus motus cælorum correspondet, licet possemus has durationes distinguere per respectum prioris, & posterioris, quem habent in ordine ad se omni cæli motu secluso, &c.

